

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"



יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1161

מסכת סוכה מ"ו-נ"ב ♦ מעשר שני ה', י"ב - חלה א', א'

בס"ד, י"ד אלול תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ "ששון" - שמחה בעלת ביטוי
- ♦ בני חו"ל רוקדים בשמחת בית השואבה
- ♦ מי יבנה את בית המקדש השלישי?
- ♦ בניין משמים ודלתות מהארץ

- ♦ ברכת "שהחיינו" בברית מילה
- ♦ זכרון ילדות של רבינו מנוח
- ♦ על מה חובטים?

♦ שמחת בית השואבה

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

אבינו מלכנו

קול השופר נישא על המיית בקשת הסליחות, והעם מורכין את ראשו בהכנעה לפני מלכו של עולם.

"אבינו מלכנו"
כל הבקשות, התחנות והסליחות, אינן יכולות לבוא ללא הכרה במלכותו יתברך.

אבינו מלכנו. חטאנו לפניך.

אבינו מלכנו. חדש עלינו שנה טובה.

אבינו מלכנו. תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך.

וכשמכיר אדם בכך שהוא עבדו של המלך, אזי הוא זוכה להעפיל לדרגות נשגבות, גבוה מעל גבוה, תוך ביטול רצונותיו ומאווייו, שהרי מי "הוא"!!

לקח רב ונפלא ניתן ללמוד מן המעשה המסופר על גאון התורה וגדול ישראל, רבינו משה סופר, בעל חתם סופר זצ"ל.

בישיבתו של החתם סופר שבפרשבורג נהגו ללמוד את המסכתות במחזור של שלש שנים, כך שמידי שנה רביעית היו שבים ללמוד אותה המסכת. תלמידי החתם סופר זכו לכך שהוא עצמו לימדם שיעור יומי. הנהוג בישיבה היה, כי אל השיעור היומי נכנסו התלמידים בשלש שנותיהם הראשונות בישיבה. המבוגרים יותר לא נכנסו לשיעור זה.

דף מו/א העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו

ברכת "שהחיינו" בברית מילה

מנהג רוב הקהילות בארץ ישראל, שכל אב הזוכה להכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה מברך "שהחיינו" וקיימנו והגיענו לזמן הזה". ברם, בעלי התוספות בסוגייתנו כותבים, כי אין מברכים "שהחיינו" על הכנסת הרך בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. מדוע? על כך ועוד - במאמר שלפנינו.

סוגייתנו, האומרת כי העושה סוכה מברך "שהחיינו", היא אחת המקורות לחיוב ברכת "שהחיינו" על קיום מצוות שחיובן תלוי בתאריך, כגון, מצוות ארבעת המינים, מצוות שופר, הדלקת נר חנוכה, ועוד.

מלבד מצוות אלו, התלויות בזמן, קיימות מצוות נוספות שאינן תלויות בתאריך מסויים, אך מפני שאינן תדירות מברכים עליהן "שהחיינו", וכגון, מצוות פדיון הבן, כמבואר במסכת פסחים (קכ"א ב), שהאב מברך "שהחיינו" בפדותו את בנו הבכור.

כאמור, לדעת בעלי התוספות, המוכיחים כן מגמרות שונות, אין מברכים "שהחיינו" על מצוות הכנסת בן בבריתו של אברהם אבינו, והם עצמם עומדים על פשר הדבר: "צריך לפרש טעם, מאי שנא דיש מצוות שתיקנו לברך שהחיינו ויש מצוות שלא תיקנו".

מפני צער התינוק אין מברכים: אכן, מה טעם? בעלי התוספות סותמים בקצרה, כי ברכת שהחיינו נתקנה על מצוות שיש בהן שמחה, ואינם מפרשים את כוונתם. בתוספות ישנים (עירובין מ"ב) ביארו את טעם הדבר, כי מאחר שהתינוק מצטער מחמת המילה, אין מברכים שהחיינו. אך רבינו שמחה (הובא בהגהות מימוני, הלכות מילה פ"ג ס"ק ד') הקשה על טעם זה, שהרי שברכת שהחיינו נתקנה גם במקרים שצער ושמחה מעורבים בהם, וכגון, אבל שזכה בירושת הנפטר, מברך שהחיינו על הממון שנפל בחלקו, למרות התוגה והדכדוך האופפים אותו.

[את שאלתו אפשר ליישב שקיים הבדל ניכר בין המקרים. הממון יכול ליפול בחלקו של אדם גם בלא ירושה, לפיכך, עליו לברך עליו, לפי שאינו מותנה במיתת קרובו. ברם, מצוות המילה אינה אפשרית בלא צער התינוק, ולפיכך לא תיקנו חכמים לברך עליה "שהחיינו" - וראה רבינו פרץ בסוגייתנו].

טעמים רבים נוספים נאמרו בראשונים ובאחרונים, מדוע אין לברך "שהחיינו" על מצוות ברית מילה, להלן אחדים מהם.

מצוות ברית מילה מוטלת גם על בית דין: הרשב"א (שו"ת ח"א סימן רמ"ה) מביא בשם בעל העיטור, כי מצוות המילה מוטלת גם על בית דין ולא רק על האב, לפיכך אינו מברך "שהחיינו",

צעילוי נשמת

מרת **טויבא ברמן** ע"ה
ב"ר אלעזר מאיר ז"ל
נלב"ע ט"ו באלול תשמ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידו
הר"ר **יעקב ז'ק** (ז'ק) ברמן ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **דוד יעקב הלוי אפלבוים** הי"ד
ובתו **נאוה** הי"ד
נלב"ע י"ג באלול תשס"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י
הר"ר **צבי ותמרה סנד** שיחיו - ירושלים

צעילוי נשמת

מרת **אסתר** ע"ה
בת יחיאל מאיר
נלב"ע י"ג באלול תשע"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **גבריאל יצחק מי - זהב** ז"ל ב"ר אלעזר ישראל ז"ל

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י רעייתו **רבקה מי - זהב** בתדלחט"א וילדיו **מיכל מאיר ספי** וחגי וב"ב

נר ה'
נשמת
אדם





לפי שהמצווה אינה מוטלת עליו בלבד. לעומת זאת מצוות פדיון הבן, בכח האב בלבד לקיימה, עד שיגדל הבן ויוטל עליו לפדות את עצמו.

ברית מילה - שכיחה לעומת פדיון הבן: בעלי התוספות בבכורות (מט/א) והרא"ש (שם, סימן ח') מטעימים זאת בכך, שמצוות פדיון הבן אינה שכיחה, ולפיכך תקנו לה ברכת "שהחינו", אף על פי שאינה תלויה בתאריך מסויים, לעומת זאת ברית מילה שכיחה ומצוייה.

טעם מעניין ונפלא כותב בעל ערוך לנר, כי מהותה של ברכת "שהחינו" היא שהקב"ה החייה את מקיים המצווה וקיים אותו עד לרגע זה. כלומר, זו תקופה ארוכה יודע האדם כי בעוד זמן מה יקיים מצווה מסויימת והוא יושב ומצפה לקיימה, ובהגיע זמן קיומה הוא מודה לבוראו שהגיעו עד הלום, שהרי אין אדם יודע את עיתו.

כמה זמן מצפה אדם לקיום מצוות ברית מילה? שמונה ימים! אין זו ציפייה ארוכה, ואין חשש גדול כי לא יזכה לקיים את המצווה, עד כדי כך שיברך "שהחינו". זאת, לאור כלל גדול שישדו בעלי התוספות (עיין תוספות גיטין כח/א ועוד), כי אמנם "אדם לא ידע את עיתו", אך לזמן מועט אין חוששים למיתה, כי אם לזמן מרובה. ומהו זמן מרובה? הראשונים מבארים, כי שלושים יום הם זמן מרובה. מובן, איפוא, היטב מדוע על פדיון הבן יש לברך, אך לא על מצוות ברית מילה.

כאמור, זו דעת בעלי התוספות וראשונים נוספים, אך דעת הרמב"ם (הלכות מילה פ"ג הלכה א'), כי אין לחלק בין פדיון הבן למילה ויש לברך "שהחינו" לפי שמצוות האב מיוחדת "יתר על המצווה שמצווין כל ישראל למולו".

להלכה פסק השולחן ערוך (יו"ד סימן רס"ה סעיף ז'), כי אם האב מוהל את בנו, יברך "שהחינו", ומביא את דעת הרמב"ם, שלעולם יברך, גם אם אדם אחר מל את בנו, "וכך נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא" (וע"ש בביאור הגר"א ס"ק ל"ה-ל"ו).

הרמ"א מוסיף, כי במדינותינו נוהגים שלא לברך, אפילו מל האב עצמו ורק בברית של בן בכור החייב בפדיון הבן מברכים. למעשה, כיום, ברוב הקהילות בארץ ישראל נהגו לברך "שהחינו" בכל ברית מילה (אוצר הברית ח"ב פרק י"א, ו: עמוד רצ"ב).

חבטת ערבה כיצד?

השבוע מסיימים את לימוד פרק "לולב וערבה" במסגרת הדף היומי, ובהזדמנות זו נתמקד במנהג חבטת הערבה בהושענא רבה בו עוסקת הגמרא לעיל (מג-מד-מה).

בכל תפוצות ישראל נהוג ביום הושענא רבה ליטול חמש ערבות ולחבטן על גבי קרקע.

זכרון ילדות של רבינו מנוח: חבטה זו, שנוהגים בה הכל ומהדרים בה מאד, היוותה לדידו של רבינו מנוח, מפרש הרמב"ם, חידוש גדול! בכתביו הוא מציין מנהג זה אך בתור זכרון ילדות: "וזכרוננו שראיתי בילדותי קצת מזקני העיר [נרבונו] הקדמונים עושים כן" (בפירושו לרמב"ם הל' לולב פ"ז הל' כ"ב). אכן, מצוות ערבה ומנהגיה שנויים במחלוקת רבות, ותחילה נפתח במצוות ערבה שנהגה בבית המקדש.

זקיפת ערבות במקדש: גמרתנו מסיקה כי מצוות ערבה שנהגה בבית המקדש בכל שבעת ימי הסוכות, נאמרה למשה בסיני, והמצווה התקיימה על ידי זקיפת הערבות לצידו המזרחי וגם בנטילתן, כשם שנטילים ארבעת המינים.

מי נטל ערבות במקדש: לדעת רש"י הכהנים בלבד נטלו ערבות במקדש, נענעו והקיפו בהן את המזבח ואחר כך זקפון על צידו. אולם הרמב"ם מזכיר (ראה מנחת חינוך מצווה שכ"ד אות א'), כי כל העם שהיו במקדש נטלו את הערבות לאחר שזקפון לצד המזבח (ועיין בר"ן כא/ב בדפי הרי"ף דעה נוספת).

עוד מסיקה גמרתנו, כי "ערבה מנהג נביאים". כלומר, הנביאים **הנהיגו** "מצוות ערבה" בכל מקום, זכר למקדש, אך לא קבעו זאת כתקנה גמורה, ולפיכך אין מברכים על מצווה זו. את יום קיום המנהג קבעו חכמים בהושענא רבה, שקדושתו יתרה, ובו הקיפו את המזבח שבע פעמים עם ערבות (ט"ז סימן תרס"ב ס"ק ב').

חבטה או נענוע? כיצד מקיימים מנהג נביאים זה? בגמרא מצאנו פעמים אחדות, כי האמוראים חבטו את הערבה, וכן פסק הרמב"ם (שם). מפליא, איפוא, לגלות, כי לדעת רש"י ותוספות, אין לחבט את הערבה, אלא לנענעה! ובכן, במסכת סוכה למדנו פעמים אחדות, כי השורש "חבט" מתפרש גם בלשון נענוע, וכגון, "בשחבטן" (ב/ט), היינו: שחובטים את הסכך ומנענעים אותו (וראה קרבן נתנאל פ"ד אות ז').

אמנם, רבינו מנוח מנרבונו זכר רק משנות ילדותו כי מעט מזקני עירו חבטו את הערבה בקרקע, אך הרמ"א (או"ח סימן תרס"ב סעיף ד') כותב, כי המנהג לעשות כשתי הדעות, נענוע וחבטה גם יחד, ומכל מקום, בעל ערוך השולחן כותב: "גם הנענוע בהערבה אין אנו נוהגין", אך "ראוי לחוש לדבריו [של הרמ"א] ולנענע קצת". ואכן כך נוהגים רבים גם היום.

ראוי לציין כי לדעת מרן הבית יוסף, בהושענא רבה בעת הקפת הבימה עם ארבעת המינים, אוחזים גם בערבות. אמנם, הרמ"א כתב, כי "יותר טוב" שלא ליטלם יחד, והפוסקים הביאו בשם האריז"ל, שהזהיר מאד שלא לעשות כן (משנה ברורה שם ס"ק כ"ו). עם זאת כותבים הפוסקים, כי אם אין לולב בנמצא, יקיפו עם הערבות (משנה ברורה שם ס"ק ט"ו).

על מה חובטים? ברמב"ם ובשולחן ערוך נאמר, שחובטים "על הקרקע או על הכלי". המאירי כותב, ש"מקצת חסידים נוהגים לחבט בה על הדוכן או מעל דלתות הארון". למעשה כתבו המקובלים לחבט על הקרקע דווקא (מג"א ס"ק ו'). יש אומרים, שקודם לכן יש לחבט על הכלים להסרת העלים (פרי מגדים, באשל אברהם אות ו'), ויש שכתבו להיפך: לחבט על הקרקע תחילה, זהו עיקר הדין, ואחר כך על הכלים להסרת העלים, לפי שאם יחבט תחילה על הכלים וינשרו העלים תפסל הערבה קודם שתחבט על גבי קרקע (ביכורי

ברם. תלמיד אחד, שנכנס ללמוד בישיבה בגיל צעיר מאד, הוסיף להכנס לשיעוריו גם בשנתו הרביעית בישיבה. לקראת תחילת שנתו הרביעית, אמר בחור זה לחבריו, כי עודנו זוכר את השיעורים שאמר החתם סופר על גמרא זו לפני שלש שנים, ובכח זכרונו עמד והרצה בפניהם את כל שיעורו של החתם סופר על הגמרא הנלמדת, כולל השגותיו, חידושי ופירושי.

אכן, כשהתחיל השיעור נוכחו התלמידים כי חברים לא כיחד דבר. בזכרונו החד הוא זכר את כל מהלך השיעור, בדיוק מפליא. חיוך קל עלה על שפתי חלק מן התלמידים, וכאשר הבחין בכך החתם סופר הוא שאלם לפשרו. איש לא היה לפצות את פיו, עד שהחתם סופר פנה ישירות לאחד הבחורים והורה לו לספר את פשרו של דבר. הלה סיפר את שאירע, כי לפני השיעור כבר שמעוהו כל הבחורים בפרוטרוט מפיו של החבור שנכח בשיעורו של הרב על סוגייה זו לפני שלש שנים תמימות.

החתם סופר סגר את גמרתו, עמד ממקומו ויצא את החדר, תוך שהוא מביע את אי שביעות רצונו מהתנהגותו של התלמיד.

חרדה אחזה בנוכחים. חרדה אינמה וחרטה שאין עזה הימנה. כבר בימים ההם יצא שמעו של רבם בכל העולם, המונים שיחרו לפתחו, מכל קצווי ארץ שוגרו אליו שאלות הלכתיות סבוכות, והם, בחורים צעירים, כך נהגו ברבם? פחד.

למחרת היום ציווה החתם סופר לכנס את כל תלמידי הישיבה מקטן ועד גדול, כולל הבחורים המבוגרים. אפילו החולים. כולם. איש בל ייעדר.

שלש מאות ושמונים תלמידי הישיבה התכנסו בחיל וברעדה לפני מורם ורבם. החבור שחזר על השיעור בפני חבריו ביכר שתבלעהו האדמה ובלבד שלא ייאלץ להיות נוכח במעמד, אך חזקה עליו פקודת רבו. זה לו מעת לעת שענינו מהוות מעיין לא אכזב לדמעות ורתחות, ופיו אינו פוסק למלמל תפילות מלב נשבר שימחל לו עונו, על אשר פגע בכבוד רבן של בני הגולה.

הם השלך באולם. ראש הישיבה נכנס.

לפתע נשמע קול בכי עז. ראש הישיבה, גדול הדור, מירר בככי: אוי לי כי ביזיתי אתמול את תלמידי היקר. היה עלי לשמוח על כך שהוא זוכר את השיעור לכל פרטיו וחלף זאת גרמתי לו צער ועגמת נפש מרובה. על כן, במעמד כל הציבור הנני לבקש ממנו מחילה!

במהלך דקות ארוכות שב החתם סופר וביקש מחילה מן התלמיד, שלא היה מסוגל לפצות את פיו, עד שהתעצם בתעצומות נפש לכבוד מורו ורבו ואמר: "מוחל".

בסיום המעמד ביקש החתם סופר בקשה מרטיטה מתלמידיו: "אנא התפללו עלי שימחול לי הקב"ה, על שזלזלתי בתלמיד חכם צעיר".

★ ★ ★

אבינו מלכנו - החזירנו בתשובה שלמה לפניך.
אבינו מלכנו - חננו ועננו, כי אין בנו מעשים. עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך



פנינים

יעקב אות ט"ז ושעה צ"ס ק"ב), וכן הביא המשנה ברורה להלכה והוסיף: "ואין צריך להסיר כל העלים". אולם, ראוי לציין, כי יש מהמקובלים שכתבו, שאין להסיר העלים כלל (כפ החיים סימן תרס"ד אות ל"ז).

דף נא/ב מי שלא ראה שמחת בית השואבה

שמחת בית השואבה

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה - לא ראה שמחה מימיו".

דברי המשנה הקדושה מלווים דורות של יהודים ומעצימים את הערגה ואת הציפייה לבניין בית המקדש. בשמחת בית השואבה פרחי כהנים עלו על סולמות ענק, הציתו אש במנורות שהתנשאו לגובה חמישים אמה, ופיזרו את אורן על כל חצר בירושלים! תיאור נלהב כותב הרמב"ם על פי סוגייתנו (הלכות לולב פ"ח): "החליל מכה ומנגנים בכינור ובנבלים ובמצלתים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו, ומי שידוע בפה - בפה, ורוקדים ומספקין ומטפחין ומפזזים ומכרכרים כל אחד ואחד כמו שידוע ואומרים דברי שיר ותשבחות... גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות...".

אשרי עין ראתה.

מה פשרה של שמחה עצומה זו?

שמחה על מצוות ניסוך המים: ובכן, שמה של "שמחת בית השואבה" מורה, כי השמחה נבעה מן המצווה המיוחדת לחג הסוכות - ניסוך המים על גבי המזבח. לשם כך היו שואבים מים ממעיין סמוך לירושלים, מלווים את כדי המים בתרועות חצוצרות ושמחים במצווה המיוחדת. כך היא שיטת רש"י הכותב (נ/א ד"ה בית השואבה): "כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים".

"ושמחתם לפני ה' אלוהיכם": ואילו הרמב"ם (שם) מציין שמחה מיוחדת זו בין דיני חג הסוכות: "אף על פי שכל המועדות מצווה לשמוח בהן - בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר, ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים" - אך אינו מזכיר כלל את מצוות ניסוך המים כמקור לשמחה. לדבריו, מדוע, איפוא, כונתה "שמחת בית השואבה"? לפי שהשמחה נמשכה כל הלילה עד הבוקר, עת שאבו את המים לצורך מצוות ניסוך המים.

כך או כך יש להבין, מדוע שמחה זו באה לידי ביטוי חיצוני מופגן ובוהק, לעומת יתר המועדים גם בהם נצטוונו לשמוח - בלב, שמחה פנימית, שאינה מופגנת במפגיע. שני הסברים נאים לפנינו, האחד לשיטת רש"י והשני לשיטת הרמב"ם.

כאמור, לדעת רש"י השמחה היא מפני מצוות ניסוך המים, שתחילתה בשאיבת המים מן המעיין. פעולה זו משמחת לב אדם עד שהנביא ישעיהו (יב/ג) בוחר בה כדי להמשיל את שמחתם של ישראל לעתיד לבא, "ושאבתם מים בששון" - וכל כך למה? לפי ש"השואב מים מן המעיין הנובע, הנה שואב הוא בששון כי לא ידאג פן יכלה המים" (מצודת דוד שם).

"ששון" - שמחה בעלת ביטוי: מפסוק זה למדים בגמרתנו, כי יש לתקוע בחצוצרות בעת שאיבת המים, ולפיקך היתה השמחה גדולה ומופגנת, כפי דברי הגר"א הידועים, שההבדל בין "שמחה" ל"ששון" הוא, שהשמחה היא בלב פנימה והששון הוא ביטוי חיצוני של השמחה המתפרצת.

לפי שיטת הרמב"ם, השמחה היא מצווה מיוחדת על פי הפסוק "ושמחתם לפני ה'", כלומר, שמחה במקדש, שהוא לפני ה'.

מה פירושם של דברים לשמוח "לפני ה'?"

שמחה מהי? ובכן, לשם כך עלינו לברר, שמחה מהי. השמחה היא תחושות ורגשות שהאדם חש. ריקודים, מחולות, תזמורת וצלילים, אינם השמחה עצמה, אלא בכחם לגרום לשמחה. מעתה, בחג הפסח ובחג השבועות, שגם בהם נצטוונו לשמוח, אין צורך לרקוד ולפזז, השמחה בלב היא קיום המצווה. שונה היא מצוות השמחה בחג הסוכות, בה נצטוונו לשמוח לפני ה'. השמחה לפני אחר חייבת להיות מופגנת בביטוי שמחה, ריקודים ומחולות ואין די בשמחה פנימית בלבד [הגר"ד סולובייצק זצ"ל, ראש ישיבת בריסק. הובאו דבריו בקובץ יד הרש"ז סוכה, ועיי"ש עוד בשם הגר"ד].

"אזכר לשמחת בית השואבה": המשנה ברורה כותב (סי' תרס"א ס"ק כ) בשם יסוד ושורש העבודה, כי "חסידים ואנשי מעשה עושים לזכר שמחת בית השואבה, להיות נעורים בלילות של חול המועד ולרבות בזמירות ושבחים ומרבים נרות בסוכה. גם בהרבה בתי מדרשות נהגו להרבות בנרות בתפילת ערבית".

בני חו"ל רוקדים בשמחת בית השואבה: מעניין לציין, כי בשמו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מוסרים (הליכות שלמה מועדים פרק י"ב עמ' רל"ט ובהגה"ה אות ז), שהתיר לבני חוץ לארץ להשתתף ולרקוד בשמחת בית השואבה בארץ ישראל, הנערכת ביום טוב שני של גלויות, אף על פי שבשבת וביום טוב תקנו חכמים שלא לרקוד - מפני שזו שמחה של מצווה שעליה לא גזרו חכמים.

דף נב/ב ויראני ה' ארבעה חרשים

מי יבנה את בית המקדש השלישי?

לפני דפים אחדים למדנו בגמרא (מא/א), כי קיימת אפשרות שקצירת העומר תתעכב מפני שבית המקדש יבנה בלילה, "ולא יהו פנויים לקצור העומר עד סמוך ליום" (רש"י).

בית המקדש אינו נבנה בלילה: רש"י על אתר יוצא מגדרו וכותב בלשון שאלה, "ואי קשיא" הן מקובלנו כי בית המקדש אינו נבנה בלילה! (שבועות טו/ב) ומשיב: הלכה זו מתייחסת לבית מקדש

דף מח/א והיית אך שמח - לרבות לילי יום טוב האחרון

והיית אך שמח

א"ך ימים מראש השנה ועד העצרת. ומתוך העבודה של ימים אלה באה השמחה... ולכן נקרא שמו חג העצרת, שעוצר ומרכז את עבודת כל הימים הללו, על מנת שתמשך השפעתם בכל השנה... (שפת אמת).

דף מח/א והיית אך שמח

חציו לה' וחציו לכם - כיצד?

אמר הגר"א מוילנא זצ"ל: מצווה קשה היא מצוות שמחה; מן הקשות שבמצוות - וכי מי יכול לשמוח כל העת לא הסחת דעתך?...

דף מח/א והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון.

אך שמח

האין כאן סתירה? תמה החתם סופר, "אך" בא למעט, והגמרא אומרת 'לרבות'!

אולם, אמר, כוונת התורה כך היא: בכל החג כולו היו מצוות רבות, סוכה, לולב ושמחה. בליל יום טוב האחרון נותרה רק מצוות שמחה, 'והיית אך שמח'...

דף נב/ב ושאבתם מים בששון

הכנה למצווה

"ושאבתם מים בששון".

השאיבה היא בששון! והרי המצווה היא הניסוך עצמו!

צא ולמד, כי ההכנה למצווה גדולה היא אף מן המצווה עצמה... (הרא"ם מגור).

דף נב/א יצרו של אדם

יצר הרע ליצר הרע

התנצל העשיל הקטן, מי שהיה לימים הרבי ר' העשיל, לפני אביו, על מעשה קונדס שעשה, כי יצר הרע היה לו.

אמר לו אביו: אדרבה, ממנו עליך ללמוד! מה הוא עושה רצון הבורא אף אתה!

ענה העשיל החרף: אולם לו גופו אין יצר הרע שלא לעשות רצון ה'...

דף נב/א צדיקים נדמה להם כהר ורשעים נדמה להם כחוט השערה

הר של שערות

- מהו באמת, היצר הרע? תמהו בעלי המוסר. - הרי הוא באמת זה וזה: הר של שערות. שיערה ועוד שיערה, ויתור קטן ליצר, ועוד ויתור, ונוצר הר שלם...

דף נב/א כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו

יצרו גדול הימנו

פעם אירע, שבעל השאגת אריה זצ"ל בהיותו ילד, התעכב מלקפוץ ממיטתו בבוקר. אימו הצדקנית הבחינה בכך, וגערה בו על שילדי הערלים כבר השכימו זה מכבר, ואילו אתה עדיין מתהפך על משכבך!

השיבה הגאון הצעיר מיניה וביה: אותו היצר שממריץ את ילדי הגויים לקום, הוא הוא שמשכיב אותי במיטה...

דף נב/ב ואלמא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו

רק כאשר עשית הכל

מה חידשו חז"ל יותר מן האמור בפסוק ש"ה' לא יעזבנו בידו?"

ברם, בא לומר שה' יעזור לו בתנאי שכבר עשה כל המוטל עליו, רק כאשר הגיע למצב של "אלמלא הקב"ה עוזרו" רק אז אכן הקב"ה עוזרו... (קול אליהו, להגר"א מוילנא).



צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אביש פירר** ז"ל
ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א

ומרת **עדינה טובה** ע"ה
ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **צירל פולק** ע"ה

ב"ר יוסף הקש ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י

משפחות **פולק, מי זהב וקרפין** שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יואל שטרנטל** ז"ל

ב"ר יהודה נחמן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר **ברוך מרדכי ומשפ' שיחיו** - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף גלדצהלר** ז"ל

ב"ר יהודה לייב ז"ל נלב"ע י"ט באלול תשל"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו

הר"ר **לוסיאן גלדצהלר** ומשפחתו שיחיו

הנבנה בידי אדם, אך בית המקדש השלישי, "בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים". כדבריו כתבו בעלי התוספות ומקורם של הדברים במדרש תנחומא.

לאור דבריהם, הלכות בניין בית המקדש אינן מעשיות עוד, שהרי ירד מוכן וגמור משמים.

המשיח יבנה את בית המקדש: ברם, הדברים אינם מוסכמים על הכל. הרמב"ם (הלכות מלכים פרק י"א) כותב, כי המלך המשיח הוא שיבנה את בית המקדש. בהקדמתו למסכת מידות, המתארת את צורת בית המקדש השני הוא מדגיש, כי יש בכך תועלת "לשמור לעשות התבניות ההוא והתוכניות והצורות והערך", לבניין בית המקדש השלישי. ואילו את הגמרא האומרת כי בית המקדש יבנה בלילה, בניגוד להלכות בניין בית המקדש, מפרש בעל תפארת ישראל (שם), כי היא עוסקת באפשרות שתהא הוראת שעה מיוחדת לעשות כן.

אומנים לבניין שיירד משמים? נשוב לשיטת רש"י. הנה, השבוע אנו לומדים, כי זכריה ראה במראה הנבואה "ארבעה חרשים", שגמרתנו מבארת כי הם משיח בן דוד, משיח בן יוסף, אליהו הנביא וכהן צדק. את המילה "חרשים" מפרש רש"י - אומנים, "משיחים - שניהם חרשים לבניין בית המקדש". היתכן? אומנים לבניין שיירד משמים? (ראה ערוך לר כאן שעמד בזה).

ובכן, יש לדעת, כי כבר מדרשי חז"ל נחלקו מתי יבנה בית המקדש. במדרש רבה (ויקרא ט/טו) נאמר, כי "יבוא מלך המשיח שנתון בצפון ויבנה בית המקדש". מאידך, במדרש תנחומא הנזכר נאמר, כי ירד משמים, כך שיתכן שבתלמוד עצמו באות לידי ביטוי הדעות החולקות ולפיכך רש"י מפרש כל דעה לפי שיטתה היא.

בסידור הגר"א אישי ישראל הובאו דברים נפלאים משל המהר"ל דיסקין זצ"ל, לפיהם אין כל סתירה בדברי רש"י.

המהר"ל דיסקין עומד על מטבע הלשון של תפילת מוסף ברגלים, "והראנו **בבנינו** ושמחנו **בתיקונו**". מהו הבניין שנראה ומהו התיקון שנשמח בו?

בניין משמים ודלתות מהארץ: בחז"ל מובא, כי שערי המקדש נגזזו ועתידיים להחשף ולהקבע בבית המקדש השלישי (עיי' תוס' בקידושין לא/ב). הוי אומר, אף שבית המקדש השלישי יירד משמים, נעדר דלתות יהא הוא, כדי שישראל יזכו לשמוח בקיום מצוות "ועשו לי מקדש", על ידי הקמת דלתות המקדש. זאת, לאור ההלכה הקובעת, כי "המעמיד דלתות בבניין - כאילו בנאו" (ראה ב"ב נג/ב). ובפירוש רבינו גרשום שם: "דלא חשיב בנין כל זמן שלא העמיד הדלתות". לפיכך תקנו חז"ל בנוסח התפילה, "והראינו בבנינו" היורד משמים, "ושמחנו בתיקונו" על ידי העמדת הדלתות שיתקנוהו וישלימוהו.

אין, איפוא, כל סתירה, לפי שאחר שיירד משמים, יזדקקו לאומנים לצורך תיקונו הסופי... (ראה מש"כ הגר"ח סופר שליט"א בעניין זה בקובץ מקבציאל שיצא לאור ע"י חברת אהבת שלום - עמ' קכ"א-קכ"ד).

מאירים את מסכת ביצה ראש השנה

הגמרא המושלמת המחבת את הש"ס על לומדיה



הופיץ מסכת ביצה ראש השנה

תמונות והמוחשות להבנת הגמרא

לראשונה: מוצא מנוקד מפוסק עתק חשק ללימוד

• בתוספת משניות בגליון הדף להשלמת לימוד הש"ס • בסוף הכרך נוסף ביאור למשניות - 'מאורות המשנה' • להשלמת הלימוד ב'הלכה למעשה' צורף החיבור הנפלא 'מאורות ההלכה' • הדגשות בתחילת ענין בתוספות

• נוסח הגמרא והמפרשים מוגה ומתוקן כמיטב המסורת של מהדורת הש"ס של 'עוז והדר' • הגמרא, הרש"י והתוספות מנוקדים ומפוסקים בדיוק ובשלמות • רקע מיוחד להקלת הקריאה ולמניעת כאבי עיניים



מוקד ישיר לגמרות "דף היומי": 02-804-3333

